

Gedeputeerde Staten van de provincie Gelderland
T.a.v. dhr. A.N. Janse
Postbus 9090
6800 GX Arnhem

Betreft

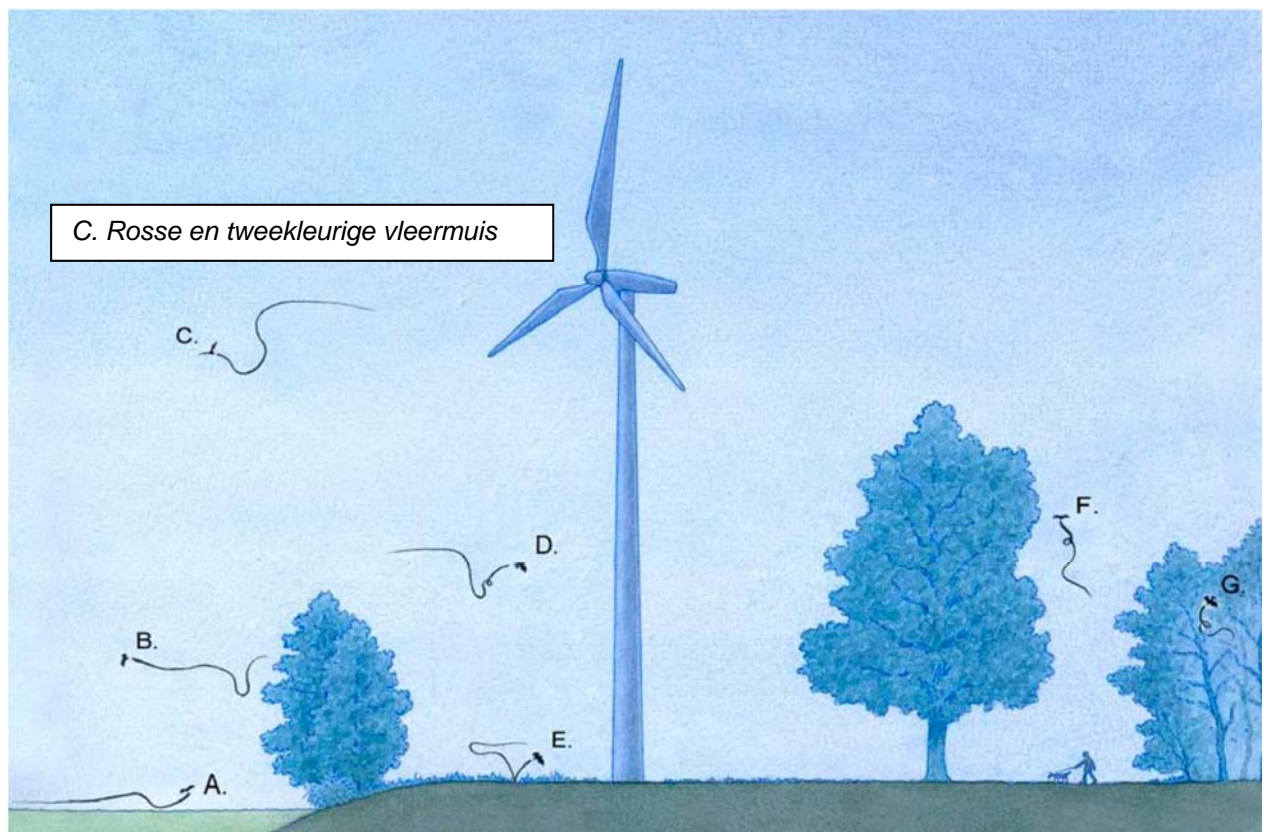
zienswijze tegen de ontwerp-ontheffing Wet natuurbescherming rond aanleg Windpark Bijvanck
zaaknummer 2012-010729 en 2017-008226

1.

Ontheffing van de FF-wet en de Nb-wet voor de soorten "rosse vleermuis" en 'dwergvleermuis' kan alleen indien geen andere locatie voor de ingreep mogelijk is.

2.

Met name de rosse vleermuis vliegt ter hoogte van draaiende wieken (tot meer dan 100m), tot buiten bereik van de in Nederland beschikbare waarnemingstechnieken. Uit "Vleermuizen en windenergie", Zoogdiervereniging VZZ juli 2007: *Ze vliegen allemaal anders (zie figuur hieronder)*.

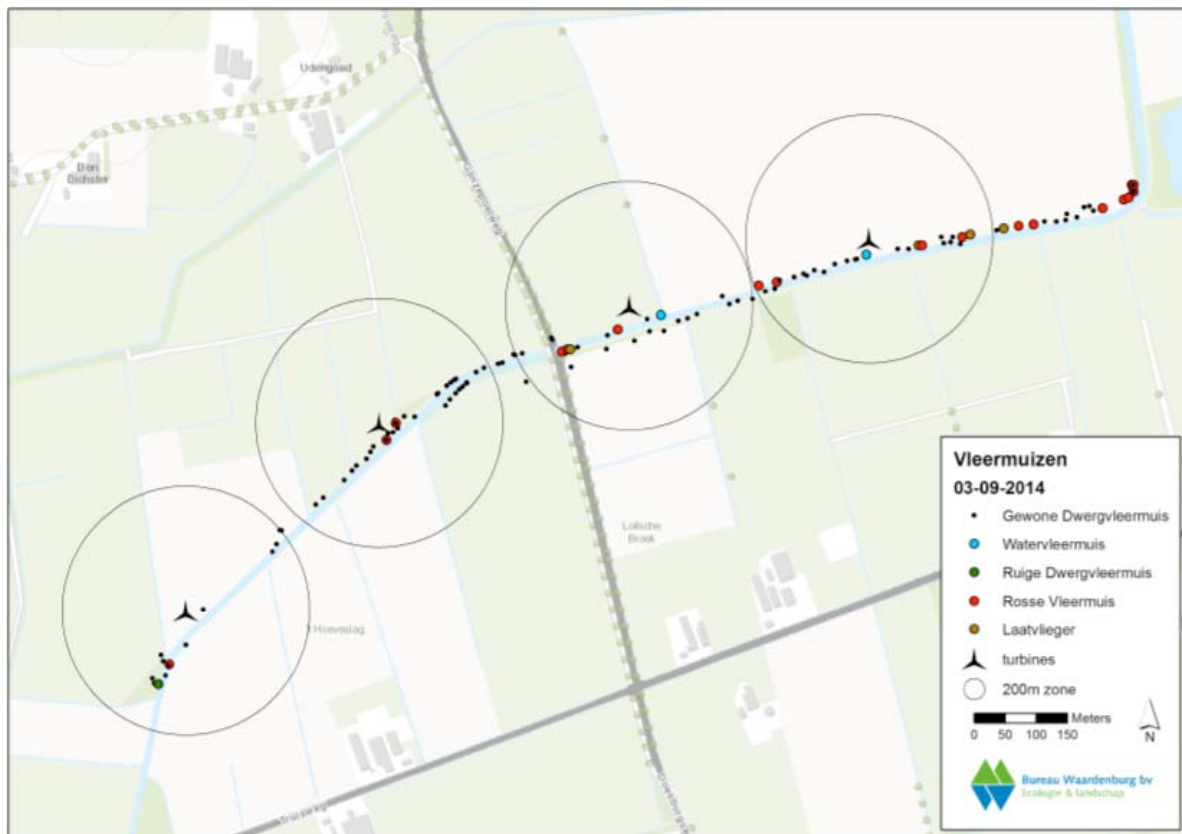

Zoals ook het voorliggende rapportages van Waardenburg aangeven, trekken zij met name langs oriëntatielijnen gevormd door bomenrijen. Deze staan nu juist langs de geplande lijnopstelling van de windmolens. Er vindt volgens die rapportages zeker doden van o.a. de rosse vleermuis plaats tengevolge van het windmolenpark. Het verwachte aantal door de windmolens te doden vleermuizen moge dan naar woorden van genoemde reportages niet significant zijn voor de

instandhouding van de soort(en), en/of mitigatiemaatregelen worden toegepast, gedood zal er worden op deze voor vleermuizen extra aantrekkelijke vlieg- en fourageroute.

3.

Het vleermuisonderzoek heeft in haast plaatsgevonden getuige WOB-documenten, noodzakelijk als onverwachte aanvulling op eenvoudig onderzoek. Dit blijkt slechts te zijn uitgevoerd op 2 avonden, 10 minuten per toekomstige windmolenpaal en enkele bomenrijen. In totaal slechts ca. 2 uur waarnemingen uitgevoerd met een zg. batlogger. In totaal werden in deze statistisch te beperkte dataset 41 rosse vleermuizen waargenomen en 177 andere vleermuizen. Dat zijn tezamen ca. 2 vleermuizen per minuut op elke waarnemingslocatie. Te zien is dat de waarnemingen (GPS-vastgelegd) precies de Wetering en daarmee de opstellingslijn van de beoogde windmolens volgen:

Figuur 3.1 Registraties van vleermuizen in en nabij het plangebied van Windpark Bijvanck tijdens veldonderzoek met een Batlogger op de avond van 3 september 2014.

Daarmee is juist deze locatie te zien als een concentratie van vleermuis migratie en daarmee ongeschikt voor het opzettelijk doden door het vermijdbaar opstellen van draaiende wieken met een oppervlak van bijna 1.5 hectare en een tipsnelheid van orde 80 m/s.

4.

Het verrichte onderzoek is te zeer een korte steekproef. De echo van vleermuizen geeft hen volgens de genoemde rapportage van VZZ juli 2007 slechts 1-8 seconden reactietijd. Bovendien zijn het aantal vleermuis slachtoffers volgens die rapportage 5-10 maal zo veel als voor vogels, hetgeen nog onverklaarbaar is, maar met de tipsnelheid te maken zal hebben: immers legt een wiek aan de tip maar liefst 80 meter in een seconde af. Bij dergelijke industriële vrij in de lucht gierende elementen is tenminste een meer uitgebreide meting dan ca. 2 uur op zijn plaats.

5.

Het plaatsen van windmolens op deze locatie betekent voorwaardelijke opzet van het doden van vleermuizen. Dit is net als het opzettelijk doden van vleermuizen en het in gevaar brengen van hun

habitat verboden volgens de Conventie van Bonn, Conventie van Bern, Eurobats, Habitatrichtlijn, Flora- en Faunawet en de Natuurbeschermingswet. Voor deze keuzelocatie voor een windmolenpark bestaan alternatieven en er is geen dwingende reden van groot openbaar belang om de energiedoelen van de provincie Gelderland nu exact op deze plaats te realiseren. Daarvoor zijn in de Windvisie (B-lijst) en met name in het bijbehorende plan-MER voldoende alternatieve locaties genoemd. Ten tijde van de ontheffingsaanvraag is het aantal alternatieve locaties zonder bomenrijen en aannemelijk zonder geconstateerde trek van de rosse vleermuis nog gegroeid. Meer nabij kan een lijnopstelling verder van de Wetering gekozen worden, ook al is het plangebied vergeven van hogedruk-gasleidingen. Er is dus geen grond voor het verlenen van ontheffing omdat er geen dwingende reden is windmolens op deze locatie te plaatsen. Achteraf de locatiekeuze van het Windpark Bijvanck als een onvermijdbaar gegeven beschouwen vindt geen grond in de Windvisie en/of de Crisis- en Herstelwet.

Het gaat dus niet alleen om alternatieven voor alternatieve maatregelen op 1 locatie (Windpark Bijvanck), maar om alternatieven in de provincie Gelderland als geheel, waarbinnen de provinciale doelstellingen t.a.v. windenergie behaald moeten worden. Indien zoals in het geval van Windpark Bijvanck geconstateerd wordt dat er uit (moeizame) tellingen meer dan gemiddeld (rosse) vleermuizen voorkomen (kennelijke migratiezone, leefgebied, en/of fouragegebied) staat uit de genoemde natuurwetgeving allereerst het vermijden als verplichting. Deze maatregel van vermijden kan zeer wel worden gevonden in turbines en windparken buiten de migratiezones te lokaliseren en op grotere schaal keuze te maken voor geconcentreerde opstellingen buiten migratiezones. Aannemelijk zijn die te vinden bij bijv. industrieterreinen e.d.

6.

Dat deze locatie zo veel (bijzondere soorten) vleermuizen herbergt is kennelijk dankzij de kernkwaliteiten van een 'waardevol open gebied' (formulering provincie Gelderland) of is zelfs zelfstandig een kernkwaliteit. Dit was in zekere mate voorspelbaar en had in de PlanMER Windvisie als criterium meegewogen moeten en kunnen worden. In de Plan-MER werd per locatie slechts gewogen op 8 criteria, per windmolenlocatie op 1 A4. Er werd verwezen naar detaillering van de effecten in de nadere onderzoeken zoals voor een Inpassingsplan. Na de milieu-effecten nader duidelijk zijn geworden, heeft dit terugwaarts effect op de Plan-MER en daarmee op de alternatievensamenstelling in de Windvisie zelf. Het wegmoffelen van de effecten in een ontheffing FF-wet en/of Nb-wet doet tekort aan de beschikbaar zijnde of komende alternatieve locaties elders in de provincie Gelderland.

7.

De wederom als staatsteun aan windmolenparken opgetuigde "Besluit vrijstelling beschermde dieren en plantensoorten" maakte per 24 augustus 2015 de oprichters van windturbines onterecht immuun, hetgeen per 1 januari 2017 daarom is komen te vervallen en opgegaan in de Wet Natuurbescherming. Ondanks maatregelen zoals stilstandsvoorziening blijft echter onvermijdbaar dat (slechts enkele) exemplaren door de oprichtingsdaad gedood zullen worden. Een voorwaardelijke opzet is aanwezig als iemand "willens en wetens de geenszins te verwaarlozen kans aanvaardt dat er dieren worden gedood" (Staatsblad 2015, 324, blz 5 en 6) en blijft het ontheffingsvereiste daarom gelden als er een "niet-verwaarloosbare kans bestaat dat bepaalde vogels of vleermuizen worden gedood". Bureau Waardenburg heeft zich in bochten gewrongen om aan te tonen dat de aantallen wel verwaarloosbaar zouden zijn. Echter heeft de Afdeling ook in haar uitspraak van 4 mei 2016 inzake het Windpark Wieringermeer geformuleerd dat "met elke doding, 'daargelaten of die doding voorzienbaar dan wel incidenteel is,' het verbod van artikel 9 van de Flora- en Faunawet wordt overtreden." Het al of niet verlenen van ontheffing op grond van "verwaarloosbaar kleine dodingen" is subjectief, mede gezien de veel te kleine steekproeven tot beperkte hoogte, het gebrek aan kennis van vleermuisgedrag, en niet te verklaren relatief hoge aanvaringssslachtoffers onder juist vleermuizen (VZZ juli 2007). De onderzoeksrapporten beschrijven verder in het geheel niet het effect

van verjaging van vleermuizen: het verstoren van hun habitat door de nieuwkomende aanwezigheid van windmolens. Ook vermelden de onderzoeksrapporten niet onzekerheid ten opzichte van buitenlandse inzichten, zoals in NRC van 30 september 2014:

Vleermuis ziet windmolens voor bomen aan

Natuurbescherming

Vleermuizen die in bomen slapen, vliegen vaak op windturbines af. Ze zoeken er rusten, eten of een partner, maar vinden de dood.

Door onze redactie wetenschap

AMSTERDAM. Bepaalde soorten vleermuizen, met name vleermuizen die in bomen slapen, zoeken actief windturbines op. Ze kunnen die waarschijnlijk niet van bomen onderscheiden. En dat kan een verklaring zijn voor de grote aantallen dode vleermuizen die onder windturbines gevonden worden, schrijven Amerikaanse wetenschappers deze week in *PNAS*: in sommige regio's tienduizenden tot honderdduizenden per jaar.

Vóór de windturbine in zwang kwam, kwamen vleermuizen zelden met hoge structuren in botsing. De meeste dode vleermuizen worden in de late zomer en de herfst gevonden, als sommige soorten migreren.

De onderzoekers observeerden ruim twee maanden lang, rond augustus en september 2012, drie windturbines in een park van 355 windmolens in Indiana met radar, video- en geluidsopnamen. Ze vonden twaalf verse dode vleermuizen onder 'hun' drie windmolens, waarvan elf van een in bomen slapende soort (acht waren rode vleermuizen, *Lasurus borealis*).

Op de video-opnamen was van de dichtbij de turbines vliegende dieren minstens 79 procent een vleermuis (15 procent was mogelijk een vleermuis, 3 procent waren waarschijnlijk insecten, 2 procent vogels en 1 procent - ja wel - *unidentified flying objects*).

De meeste vleermuizen vlogen naar de turbines toe, vooral als de wieken langzaam ronddraaiden. Bij hardere wind benaderden de vleermuizen de windturbines bij voorkeur van de beschutte zijde.

Misschien zochten de vleermuizen een slaapplek en zagen ze de windmolens voor bomen aan; misschien zochten ze er insecten of een partner. Er wordt wel aangeraden om wieken van turbines stil te zetten bij lage

windkracht, maar de onderzoekers zijn bang dat vleermuizen er dan blijven hangen en alsnog een klap krijgen als de wind plotseling aantrekt. Rode knipperlichten die vleermuizen verjagen, helpen misschien beter.

8.

Het relativiteitsvereiste dat omwonenden minder belang zouden hebben bij natuurwaarden in hun omgeving kan hier niet van toepassing zijn. Omwonenden zijn niet zonder reden gaan wonen in of bij een waardevol open gebied. Het samenstel van een open luchtruimte en een Wetering maakt dat er de geconstateerde verhoogde vleermuisconcentratie precies in de lijnopstelling van de geplande windmolens Bijvanck optreedt. Na plaatsing van windmolens zal er naast of juist wegens (incidentele) mortaliteit verjaging van vleermuizen optreden. Zij zullen door de nog te zeer onbekende oorzaken (van relatief grote mortaliteit) voor een nog onbekend gedeelte andere leefgebieden gaan opzoeken. Ook dit verstoren van habitat is in de Wet Natuurbescherming verboden. Dit is niet of onvoldoende onderzocht in de bij het Inpassingsplan en de ontheffing Nb-wet aangetroffen rapporten. Maar het heeft ook tot gevolg dat omwonenden het leefgenot van de rond schemer vaak tussen de huizen en erfbeplanting zichtbaarheid van laagvliegende vleermuizen zal worden beperkt. Maar dit gaat verder. Ook al zorgen de havikken bij omwonenden vaak voor doden van hun kippen, een dergelijke nabije ontmoeting van een havik behoort tot leefgenot van omwonenden. Erger is nog dat ook uilen behoren tot de meest prominente vijanden van de vleermuis. In de nacht is hun gehuilroep een waarde die omwonenden tot hun leefgenot rekenen. Door de verjaging van vleermuizen, mede ten gevolge van dan wel samenhangend met de doding van vleermuizen zullen vleermuizen, en daardoor havikken en uilen minder beleefd worden door de omwonenden. Ook dit behoort tot de schade aan leefgenot van omwonenden.

Met vriendelijke groet,
J.J. Tiemersma
Broekzijdestraat 6
6986 CK ANGERLO